

Φορολογία των καυσίμων και κοινωνική πολιτική

Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Οι πρόσφατες αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου επανέφεραν στο προσκήνιο αφενός τη σχεδόν πλήρη εξάρτηση της Κύπρου από τα πετρελαιοειδή και αφετέρου την οικονομική επιβάρυνση από τις αυξημένες τιμές της ενέργειας. Μεταξύ των προτάσεων για μείωση της επιβάρυνσης των ασθενέστερων οικονομικά ομάδων, ακούστηκαν και προτάσεις φορολογικού περιεχομένου, όπως μείωση του φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα και αναβολή των προγραμματισμένων περαιτέρω αυξήσεων στη φορολογία του πετρελαίου κίνησης. Το παρόν σχόλιο προσπαθεί να δώσει ποσοτικές εκτιμήσεις για την επίδραση τέτοιων μέτρων στο εισόδημα των κυπριακών νοικοκυριών και να σχολιάσει την καταλληλότητα τέτοιων μέτρων.

Με τη χρήση στοιχείων από την πιο πρόσφατη Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών τη Στατιστικής Υπηρεσίας, εκτιμήσαμε τη μεταβολή στο εισόδημα των νοικοκυριών για δύο συγκεκριμένες περιπτώσεις: (α) τη μείωση του φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης από 113 ΛΚ ανά 1000 λίτρα σε 12 ΛΚ ανά 1000 λίτρα, που συνέβη σε δύο διαδοχικά στάδια το φθινόπωρο του 2007, και (β) την επικείμενη αύξηση του φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο κίνησης κατά 65,6 Ευρώ ανά 1000 λίτρα (57 Ευρώ + 15% ΦΠΑ) στο πλαίσιο της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον υπολογίσαμε την επίδραση στο εισόδημα από τις αυξήσεις στις τιμές των καυσίμων κίνησης κατά τη διετία 2005-2007. Τα αποτελέσματα φαίνονται στο διάγραμμα της επόμενης σελίδας, από το οποίο προκύπτει ότι:

1. Η μείωση του φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης, εκφρασμένη σε απόλυτα ποσά, ευνόησε σαφώς περισσότερο τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα (με ποσά άνω των 100 Ευρώ ανά έτος) και ελάχιστα τα κατώτερα στρώματα. Επίσης, η μείωση του φόρου ευνόησε σχεδόν εξίσου όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες (εκφρασμένη ως ποσοστό του εισοδήματός τους), αλλά λιγότερο από όλους τα φτωχότερα στρώματα. Με άλλα λόγια, το μέτρο αυτό οδήγησε σε μικρή αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των μεσαίων και ανώτερων εισοδηματικών κατηγοριών.

2. Η επικείμενη αύξηση του φόρου στο πετρέλαιο κίνησης αναμένεται να επιβαρύνει τις περισσότερες εισοδηματικές κατηγορίες κατά 50 έως 90 Ευρώ ετησίως. Το ποσό επιβάρυνσης θα είναι υψηλότερο για τα νοικοκυριά αγροτικών περιοχών από ό,τι για τα αστικά νοικοκυριά.

3. Κατά τη διετία 2005-2007, η επιβάρυνση των νοικοκυριών λόγω αύξησης της τιμής των καυσίμων ανήλθε κατά μέσο όρο σε 200 περίπου Ευρώ ετησίως, που αντιστοιχεί σε 0,5% του εισοδήματός τους. Η επιβάρυνση αυτή κατανεμήθηκε σχεδόν ομοιόμορφα στα νοικοκυριά (ως ποσοστό του εισοδήματός τους). Το ποσό αυτό αφορά τις άμεσες αυξήσεις των τιμών των καυσίμων και δεν περιλαμβάνει τις δευτερογενείς αυξήσεις που αυτές προκάλεσαν στις τιμές άλλων αγαθών και υπηρεσιών.

Από τα παραπάνω προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα πολιτικής:

1. Η μείωση της φορολογίας του πετρελαίου θέρμανσης δεν αποτελεί κοινωνικό μέτρο, γιατί ευνοεί καθαρά τα πλουσιότερα νοικοκυριά. Επιπρόσθετα, δεν παρέχει κίνητρο στους καταναλωτές να εξοικονομήσουν ενέργεια, και έτσι η εξάρτηση από το πετρέλαιο διακωλύεται.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι τιμές των καυσίμων πρέπει να αντανakλούν την προσφορά και τη ζήτηση και να παίρνουν υπόψη και τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει η κατανάλωση ενέργειας στο περιβάλλον. Η μείωση των φόρων στα καύσιμα αποτελεί αντικίνητρο για εξοικονόμηση ενέργειας, διακωλύει την εξάρτηση από το πετρέλαιο και προμηνύει μεγαλύτερες ενεργειακές κρίσεις στο μέλλον. Με κατάλληλες πολιτικές αποφάσεις, η τρέχουσα κρίση μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για σημαντικές αλλαγές στη συμπεριφορά των καταναλωτών και παραγωγών, που μπορούν να οδηγήσουν σταδιακά σε μείωση της ενεργειακής μας εξάρτησης.

2. Οι αυξήσεις στις τιμές των καυσίμων κίνησης (βενζίνης και πετρελαίου) κατά την τελευταία διετία επιβαρύνουν ομοιόμορφα τα περισσότερα νοικοκυριά ως ποσοστό του εισοδήματός τους. Ωστόσο, η επικείμενη αύξηση του φόρου στο πετρέλαιο κίνησης αναμένεται να επιβαρύνει δυσανάλογα τα αγροτικά νοικοκυριά.

3. Αν η κυβέρνηση θέλει να μειώσει την οικονομική επιβάρυνση των ασθενέστερων εισοδηματικά ομάδων, μπορεί να το κάνει με απευθείας μεταβιβάσεις (λ.χ. έκτακτα εφάπαξ βοηθήματα) στις ομάδες αυτές. [Σε προηγούμενα Σχόλια](#) το ΚΟΕ έχει επισημάνει [δυνατότητες και προβλήματα](#) που σχετίζονται με τέτοια [στοχευμένα μέτρα πολιτικής](#).

4. Η μεγάλη άνοδος στις τιμές του πετρελαίου θα πρέπει να αποτελέσει αφορμή για προσαρμογή της συμπεριφοράς των καταναλωτών και των επιχειρήσεων, ώστε να μειωθεί σταδιακά η εξάρτησή μας από εισαγόμενες ενεργειακές πηγές. Για παράδειγμα, στις εμπορευματικές μεταφορές η Κύπρος έχει το υψηλότερο πανευρωπαϊκά ποσοστό διαδρομών που διανύονται με τα φορτηγά άδεια - σαφής ένδειξη ότι σπαταλούνται μη αποδοτικά μεγάλες ποσότητες καυσίμων. Όσο για τις μεταφορές επιβατών, η έλλειψη μέσων μαζικής μεταφοράς είναι προφανής. Και όποιος αμφιβάλλει ότι τέτοια προσαρμογή της συμπεριφοράς μπορεί να γίνει στην Κύπρο, ας ρίξει μια ματιά στα δημοσιεύματα του αμερικανικού Τύπου: [οι πωλήσεις μεγάλων αυτοκινήτων στις ΗΠΑ υποχωρούν συνεχώς τους τελευταίους μήνες, τα μικρά και τα υβριδικά αυτοκίνητα](#) κερδίζουν έδαφος ταχύτατα και η χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς έχει αυξηθεί αισθητά σε πόλεις όπως [το Λος Άντζελες, η Νέα Υόρκη, το Ντένβερ και το Χιούστον](#).

5. Σε κάθε περίπτωση, η μείωση των έμμεσων φόρων στα καύσιμα δεν αποτελεί λύση: αφενός δεν βοηθά στοχευμένα τις ομάδες που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη και αφετέρου αποθαρρύνει τις προσπάθειες για εξοικονόμηση ενέργειας. Έτσι, σε πιθανή περαιτέρω αύξηση των τιμών του πετρελαίου στο μέλλον, η οικονομία θα είναι ακόμα πιο ανέτοιμη: ελλείψει μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας, θα χρειαζόμαστε ακόμα υψηλότερη μείωση των φόρων για να μην επιβαρυνθούν οι καταναλωτές. Επιπρόσθετα, μείωση της φορολογίας των καυσίμων συνεπάγεται μείωση του ρυθμού αύξησης των δημόσιων εσόδων, η οποία θα πρέπει να αναπληρωθεί με άλλο τρόπο, δηλαδή με άλλες φορολογίες.

Συμπερασματικά, οι τιμές των καυσίμων πρέπει να παραμένουν στα επίπεδα που καθορίζονται από την προσφορά και τη ζήτηση, λαμβάνοντας υπόψη και τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει η κατανάλωση καυσίμων στα φυσικά αποθέματα ενέργειας και στην ποιότητα του περιβάλλοντος. Η μείωση των φόρων στα καύσιμα αποτελεί αντικίνητρο για εξοικονόμηση ενέργειας, διακινδυνώνει την εξάρτηση από το πετρέλαιο και προετοιμάζει το έδαφος για χειρότερες ενεργειακές κρίσεις στο μέλλον. Η τρέχουσα κρίση μπορεί να αποδειχτεί σημαντική ευκαιρία για αλλαγές συμπεριφορών στην κατανάλωση ενέργειας από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, που μπορούν σταδιακά να οδηγήσουν σε μείωση της ενεργειακής μας εξάρτησης - αρκεί να υπάρξουν οι κατάλληλες πολιτικές αποφάσεις.

Ευχαριστώ τον Αλέξανδρο Πολυκάρπου για τους υπολογισμούς των εισοδηματικών επιπτώσεων από τα φορολογικά μέτρα.

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Πρόεδρος Συμβουλίου: Μιχάλης Καμμάς, Σύνδεσμος Εμπορικών Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Μιχάλης Μιχαήλ, Τμήμα Οικονομικών
Γεώργιος Συρίχας, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου
Ανδρέας Μολέσκης, Γραφείο Προγραμματισμού
Ανδρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών
Γεώργιος Παπαγεωργίου, Υπουργ. Εργασίας & Κοιν. Ασφ.
Κώστας Χριστοφίδης, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Πάνος Πασιαρδής, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών

Οι απόψεις που εκφράζονται στα 'Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής' είναι των συγγραφέων μόνο. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή και η μετάδοση όλου ή μέρους του Σχολίου, με αναφορά στο παρόν άρθρο και τους συγγραφείς του.

